ЭКСКУРСІЙНЫ МАРШРУТ
«ГЕЛЯНОВА. ДАВАЕННАЯ АРХІТЭКТУРА І ГІСТОРЫЯ.
ПАДАРОЖЖА ПА МАЛАДЗЕЧНЕ ПЕШШУ»

Аўтары: *Рубацкая Марыя Юр'еўна, Цішко Ганна Валер'еўна, навучэнцы Дзяржаўнай установы дадатковай адукацыі «Маладзечанскі цэнтр творчасці дзяцей і моладзі «Маладзік», аб'яднанне па інтарэсах «Следапыт».*

Кіраўнік: *Трацяк Валерый Браніслававіч, педагог дадатковай адукацыі Дзяржаўнай установы дадатковай адукацыі «Маладзечанскі цэнтр творчасці дзяцей і моладзі «Маладзік»*

Мэта экскурсіі: спрыяць фарміраванню ў навучэнцаў грамадзянска-патрыятычных якасцяў на прыкладах нашай гісторыі; спрыяць пашырэнню кругагляду і выхаванню пазнавальных інтарэсаў і здольнасцяў.

Задачы экскурсіі:

выхаваць пачуцці грамадзянскасці, патрыятызму, павагі да гісторыі і сучаснасці малой радзімы;

сфарміраваць уяўленне аб даваеннай архітэктуры ў горадзе Маладзечна;

развіваць экскурсійна-турыстычную дзейнасць у рэгіёне, папулярызаваць краязнаўчыя экскурсіі.

Тып экскурсіі: гісторыка-краязнаўчы.

Від: пешаходная.

Працягласць: 1 гадзіна.

Даўжыня маршруту: 1 км.

Маршрут: 1 (1 нумар на плане) казармы, (вучэбны корпус МДПК) – 2 (8), воданапорная вежа – 3, 4 (7), жылыя дамы для сяржантаў – 5, 6 (2), дамы для афіцэраў – 7 (4), афіцэрскі клуб – 8 (6), пляц – 9 (5), штаб 86-га палка – 10 (10), дом каменданта гарнізона – 11 (7), дом для сяржантаў (па вул. Машэрава) – 12, стайні (па вул. Драздовіча).

Змест экскурсіі: змест па распрацаваным маршруце сфарміраваны ў адпаведнасці з тэхналагічнай картай маршруту і прадстаўленым матэрыялам аглядаемых аб'ектаў. Экскурсія, у такім выпадку, будзе мець наступную структуру:

знаёмства з кароткай гісторыяй 86-га пяхотнага палка, які размяшчаўся ў Гелянове ў 1922-1939 гг.;

знаёмства з архітэктурай, уключанай у экскурсійны маршрут.

Гісторыя гарнізона ў Гелянове пачалася ў 1922 годзе, калі 86-ы пяхотны полк Войска Польскага быў пераведзены сюды з Вільні. Полк быў набраны з жыхароў Мінска і Міншчыны падчас савецка-польскай вайны ў 1919 годзе і ўваходзіў у склад так званых сіл «Самаабароны Літвы і Беларусі» пад назвай «Мінскі Стральцовы полк». Ён адзначыўся ўдзелам у Варшаўскай бітве. У лістападзе 1920 года полк прыняў удзел у паходзе на Вільню генерала Жалігоўскага, у выніку якога ўтварылася новая дзяржава – Сярэдняя Літва са сталіцай у Вільні. Тут полк знаходзіўся да сакавіка 1922 года, калі ў выніку сумеснага акта соймаў у Варшаве і Вільні Віленскі край быў прыняты ў склад Польшчы, а Войска Сярэдняй

Літвы было ўключана ў Войска Польскае. Тады «Мінскі Стральцовы полк» стаў 86-м пяхотным палком Войска Польскага і быў пераведзены ў фальварак Гелянова, дзе размяшчаліся асноўныя сілы палка. Штаб палка спачатку знаходзіўся на вуліцы Замкавай у Маладзечне, трэці батальён – у вёсцы Краснае, а батальён запасу застаўся каля Вільні – у Новай Вільні.

У 1924 годзе ў фальварку Гелянова пачалося шырокае будаўніцтва. Былі ўзведзены цагляныя казармы для радавых, закладзены дамы для афіцэраў і сяржантаў, а таксама іншыя будынкі армейскай інфраструктуры гарнізона. У канцы 1920-х гадоў ваенны гарадок ужо займаў вялікую плошчу, абмежаваную, калі глядзець на сучасны план Маладзечна, вуліцамі Драздовіча, Ясінскага, Чайкоўскага і Б. Хмяльніцкага. Тут пражывалі 68 афіцэраў з сем'ямі і 2200 сяржантаў і радавых рэгулярнай арміі. У 1929 годзе фальварак Гелянова ўвайшоў у склад горада Маладзечна. У тым жа годзе на паўночным уездзе ў гарнізон была ўзведзена трыумфальная арка ў гонар кіраўніка Польшчы Юзэфа Пілсудскага. Адкрыццё аркі адбылося ў час святочных мерапрыемстваў, прысвечаных дзесяцігоддзю 86-га пяхотнага палка.

Агульныя арганізацыйныя рэкамендацыі:

падчас экскурсіі строга сачыць за выкананнем правілаў бяспекі ўдзельнікамі экскурсіі, правілаў дарожнага руху, інструктаваць экскурсантаў аб захаванні нормаў бяспекі пры аглядзе аб'ектаў.

Уступ да экскурсіі:

арганізацыйнае ўступленне зрабіць пры сустрэчы з групай да пачатку руху, прадставіцца групе, агаварыць неабходныя арганізацыйныя пытанні і нагадаць аб правілах паводзін у час экскурсіі і нормах бяспекі;

у інфармацыйнай часткі ўступа коратка паведаміць аб тэме і асноўных аб'ектах экскурсіі;

наладзіць экскурсантаў на ўспрыманне маючай адбыцца экскурсіі і ўсталяваць з імі эмацыйна-псіхалагічны кантакт;

працягласць ўступлення 5 хвілін.

Заключэнне. Зрабіць каля дома каменданта гарнізона

Працягласць заключэння – 5 хвілін.

Аглядны план аб’ектаў экскурсіі

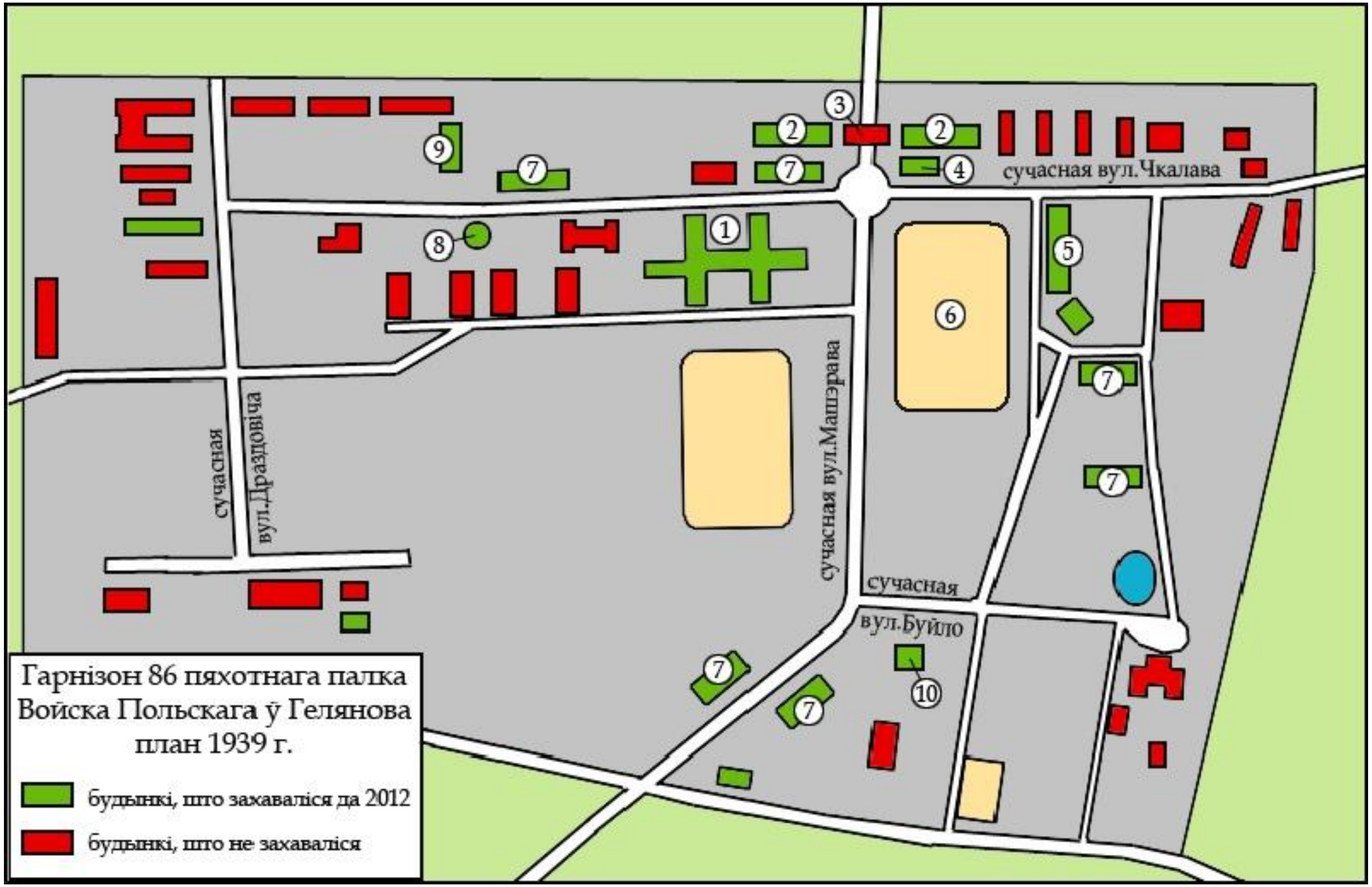

1 – казармы, 2 – дамы для афіцэраў, 3 – трыумфальная арка, 4 – афіцэрскі клуб, 5 – штаб 86-га палка, 6 – пляц, 7 – жылыя двухпавярховыя дамы, 8 – воданапорная вежа, 9 – стайні, 10 – дом каменданта гарнізона.

ТЭХНАЛАГІЧНАЯ КАРТА МАРШРУТУ «ГЕЛЯНОВА. ДАВАЕННАЯ АРХІТЭКТУРА І ГІСТОРЫЯ. ПАДАРОЖЖА ПА МАЛАДЗЕЧНЕ ПЕШШУ»

Маршрут	**Аб'ект паказу**	**Працягласць паказу**	**Найменне падтэмы і асноўныя пытанні**	**Арганізацыйныя пытанні**	**Метадычныя ўказанні**
1. Казармы для салдат (1)	Казармы для салдат	4-5 хвілін	Казармы для салдат. Пасля Вялікай Айчыннай вайны размяшчаліся адміністрацыйныя службы Маладзечанскай вобласці, у т.л. абкам камсамола, першы сакратар Пётр Машэраў. Пазней размяшчаліся: інтэрнат політэхнікума, вучэбныя аўдыторыі медвучылішча. Цяпер, пасля рэканструкцыі да «Дажынак», размяшчаюцца вучэбныя аўдыторыі політэхнічнага каледжа	Група размяшчаецца паўколам, такім чынам, каб казармы для салдат былі відны ўсім	Выкарыстоўваць прыёмы паказу (папярэдні агляд, нагляднасць) і аповеду (экскурсійнай даведкі).
2. Воданапорная вежа (8)	Воданапорная вежа	4-5 хвілін	Воданапорная вежа забяспечвала вадой усе службы гарнізона. На сценах вежы бачны сляды ад снарадаў часоў 2-й Сусветнай вайны. Цяпер не эксплуатуецца. Да яе прыбудаваны прыватны дом.	Група размяшчаецца паўколам	Спалучаць прыёмы гістарычнага аналізу, экскурсійнай даведкі.
3. Жылы дом для сем'яў сяржантаў і падафіцэраў (7)	Жылы дом для сем'яў сяржантаў і падафіцэраў	4-5 хвілін	Адзін з самых распаўсюджаных тыпавых жылых дамоў у польскіх гарнізонах для падафіцэраў. У Гелянове яны будаваліся двухпавярховымі на 12 і 8 кватэр. Цяпер гэта жылы дом з усімі выгодамі па вул. Чкалава.	Група размяшчаецца паўколам	Выкарыстоўваць прыёмы паказу (папярэдні агляд, нагляднасць) і аповеду (экскурсійнай даведкі).
4. Жылы дом для сем'яў сяржантаў і падафіцэраў (7)	Жылы дом для сем'яў сяржантаў і падафіцэраў	4-5 хвілін	Яшчэ адзін прыклад тыпавых жылых дамоў у польскіх гарнізонах для падафіцэраў. У Гелянове яны будаваліся двухпавярховымі на 12 і 8 кватэр. Цяпер гэта жылы дом з усімі выгодамі па вул. Чкалава. Перад «Дажынкамі» быў рэканструяваны.	Група размяшчаецца паўколам	Выкарыстоўваць прыёмы паказу (папярэдні агляд, нагляднасць) і аповеду (экскурсійнай даведкі).

5. Жылы дом для сем'яў афіцэраў (2)	Жылы дом для сем'яў афіцэраў	4-5 хвілін	Для жылля афіцэраў былі распрацаваны тыпавыя праекты з рысамі функцыяналізму на 18 кватэр. Архітэктар Уладзіслаў Палкоўскі. На 4-м паверсе размяшчаліся пральні з памяшканнямі для сушкі бялізны. У пасляваенны час дом быў перабудаваны пад 27 кватэр. Знаходзіцца па вул. Машэрава, 17.	Група размяшчаецца паўколам	Выкарыстоўваць прыёмы паказу (папярэдні агляд, нагляднасць) і аповеду (экскурсійнай даведкі).
6. Жылы дом для сем'яў афіцэраў (2)	Жылы дом для сем'яў афіцэраў	4-5 хвілін	Дом знаходзіцца па вул.Машэрава, 2, насупраць вышэйзгаданага. Пабудаваны з шэрай цэментнай цэглы, папулярнай у міжваеннай Польшчы. Будавалі гэтыя дамы англічане. Кожная цэгла была асобна загорнута ў паперу і мела кляймо. На 4-м паверсе некалькі памяшканняў перароблены пад кватэры. На сценах можна разгледзіць сляды ад куль – сведчане жорсткіх баёў у ліпені 1944 года. Гэты дом не быў пафарбаваны і мае першапачатковы выгляд.	Група размяшчаецца паўколам	Выкарыстоўваць прыёмы паказу (папярэдні агляд, нагляднасць) і аповеду (экскурсійнай даведкі).
7. Афіцэрскі клуб (4)	Афіцэрскі клуб	4-5 хвілін	Будынак у часы 86-га палка быў культурна-забаўляльным цэнтрам гарнізона. Тут знаходзіліся клуб афіцэраў, казіно і афіцэрская сталовая. Са сталовай афіцэры маглі браць абед і вячэру на кватэру. Пасля вайны ў будынку размяшчаўся гарадскі дом культуры, а з 1991 года – Мінскі абласны драматычны тэатр.	Група размяшчаецца паўколам	Спалучаць прыёмы гістарычнага аналізу, экскурсійнай даведкі.
8. Пляц (6)	Пляц	4-5 хвілін	Армейскі пляц, які таксама выкарыстоўвалі ў якасці іпадрома. На месцы пляца пасля вайны быў размешчаны гарадскі стадыён.	Група размяшчаецца паўколам	Спалучаць прыёмы гістарычнага аналізу, экскурсійнай даведкі.
9. Штаб 86-га палка (5)	Штаб 86-га палка	4-5 хвілін	Будынак штаба 86-га пяхотнага палка. Да нашага часу ў ім захаваліся радыятары старой	Група размяшчаецца	Выкарыстоўваць прыёмы паказу

			ацяпляльнай сістэмы і частка вокнаў нетыповай падоўжанай формы. Зараз тут знаходзяцца ўралагічнае і хірургічнае аддзяленні раённай бальніцы.	паўколам	(папярэдні агляд, нагляднасць) і аповеду (экскурсійнай даведкі).
10. Дом каменданта гарнізона (10)	Дом каменданта гарнізона	4-5 хвілін	Дом каменданта гарнізона. Пабудаваны з такой жа цэглы, як і афіцэрскія дамы. Дом вельмі цёплы. У даваенныя часы да яго быў падведзены кабель сувязі з Варшавай. У часы Маладзечанскай вобласці тут жыў С.В. Прытыцкі, першы сакратар Маладечанскага абкама КПБ. Пазней размяшчаўся дзіцячы садок №5. Цяпер – дзіцячы цэнтр «Расток».	Група размяшчаецца паўколам	Выкарыстоўваць прыёмы паказу (папярэдні агляд, нагляднасць) і аповеду (экскурсійнай даведкі).
11. Жылы дом для сем’яў сяржантаў і падафіцэраў (7)	Жылы дом для сем’яў сяржантаў і падафіцэраў	4-5 хвілін	Жылы дом для падафіцэраў. На другім паверсе захаваліся тыповыя ваконныя рамы.	Група размяшчаецца паўколам	Спалучаць прыёмы гістарычнага аналізу, экскурсійнай даведкі.
12. Стайні	Стайні	4-5 хвілін	Гэты будынак былых стайняў захаваўся па вул. Драздовіча, насупраць адміністрацыйнага корпуса ЗАТ «Маладзечнамэбля». У пасляваенныя часы гэтыя стайні былі перабудаваны пад жылыя памяшканні, і людзі жылі тут да нядаўняга часу. Іншыя стайні былі прыстасаваны пад цэхі ЗАТ «Маладзечнамэбля» альбо былі з цягам часу знесены.	Група размяшчаецца паўколам	Выкарыстоўваць прыёмы паказу (папярэдні агляд, нагляднасць) і аповеду (экскурсійнай даведкі).

Фота 1. Казармы для салдат

Фота 2. Воданапорная вежа

Фота 3. Жылы дом для сем'яў сяржантаў і падафіцэраў

Фота 4. Жылы дом для сем'яў сяржантаў і падафіцэраў

Фота 5. Жылы дом для сем'яў афіцэраў

Фота 6. Жылы дом для сем'яў афіцэраў

Фота 7. Афіцэрскі клуб

Фота 8. Пляц

Фота 9. Штаб 86-га палка

Фота 10. Дом камянданта гарнізона

Фота 11. Жылы дом для сем’яў сяржантаў і падафіцэраў

Фота 12. Стайні